

Negentien jaar twijfel over bouwplannen ziekenhuis Alkmaar snijdt hout

Vernieuwing, dat wil het topklinisch opleidingsziekenhuis in de Alkmaarderhout al sinds de eeuwwisseling. In het oudste stadspark van Nederland lukt dat niet. Het ziekenhuis besluit te verkassen naar Heerhugowaard, maar het megalomane plan stuit op verzet. Plotseling staat niet alleen de gemeente Alkmaar garant voor 60 miljoen euro voor de vernieuwbouw in de Hout, het ziekenhuis mag ook 8.000 vierkante meter van het monumentale stadspark afsnoepen. Wat is hier gebeurd? Follow the Money reconstrueert deze ziekenhuissoap.

Dit artikel in 1 minuut

- *Medisch Centrum Alkmaar wil al sinds de eeuwwisseling vernieuwen, maar krijgt dit in Alkmaar niet van de grond. In 2011 besluit het om op een weiland in Heerhugowaard een groot, nieuw, state of the art ziekenhuis te bouwen.*
- *Uit onvrede met deze beslissing en de opstelling van de PvdA dienen de CDA- en VVD-fractie in Alkmaar een motie van wantrouwen in. De motie wordt gesteund door oppositiepartijen SP, Trots en de Onafhankelijke Partij Alkmaar (OPA). Het college valt.*
- *Vijf jaar en 26 miljoen euro later besluit het ziekenhuis om toch in de Alkmaarderhout te blijven: het nieuwe college van Alkmaar zegt voor de bouwplannen van het ziekenhuis 8.000 vierkante meter van het stadspark en 60 miljoen gemeentegarantie toe.*
- *Uit documenten in handen van Follow the Money blijkt dat de raad van bestuur vijf jaar lang de negatieve adviezen van medisch specialisten, het stafbestuur en externe adviseurs, waaronder TNO, genegeerd heeft. Ook de raad van toezicht greep niet in.*
- *Het gevecht van een kleine groep vrijwilligers tegen vernieuwbouwplannen ten koste van 'hun' Hout loopt van honkvaste, beschermde vleermuizen via de Raad van State tot aan het Hof van Justitie van de Europese Unie. De Europese Commissie kan bovendien de aanvankelijk geheime toezeggingen van de gemeente Alkmaar als ongeoorloofde staatssteun aanmerken, met alle riskante gevolgen voor zowel het ziekenhuis als de gemeente van dien.*
- *Dit artikel is het sluitstuk van FTM Pitch, waarbij onze lezers onderwerpen konden aandragen voor onderzoek. Lezers konden stemmen op het voorstel dat ze het interessantst vonden. Uit de vijf populairste selecteerde de redactie dit onderwerp. Redacteur Liset Hamming dook in deze zaak.*

‘Ze willen de Hout slopen. Voor het ziekenhuis.’

Johan Bos kijkt naar de hoorn in zijn hand. Het is vrijdagmiddag 30 september 2016, hij had net zijn computer uitgezet. Zodra de hoorn op de haak ligt, drukt hij weer op de aan-knop en maakt Bos de Facebookgroep ‘Red de Hout’ aan. Tijdens zijn 21 jaar als journalist bij het *Noordhollands Dagblad* hoorde hij nog weleens wat, maar de afgelopen jaren heeft hij het veel te druk gehad met zijn bedrijf voor communicatie en advies, het gezinsleven en zijn literaire thriller. Pas toen een oud-collega hem opbelde, werd het Bos duidelijk dat er iets ‘goed mis’ is in Alkmaar: het college heeft 8.000 vierkante meter van de Alkmaarderhout, het oudste stadspark van Nederland, ‘weggegeven’

aan het ziekenhuis zodat het daar kan bouwen. Afspraken hierover tussen het college en het ziekenhuis zijn [vastgelegd](#) op 8 juli 2016 en geheim verklaard. Bos schrijft er op felle toon over in de Facebookgroep, wat hem weinig moeite kost want hij is woedend. Nooit had hij gedacht dat zijn gemeentebestuur zomaar een stuk van het in Alkmaar geliefde stadspark zou weggeven.

De eerste dagen druppelen er in de Facebookgroep Red de Hout een stuk of tien leden per dag binnen. Een week later, op 6 oktober 2016, de dag dat de gemeenteraad de 8.000 vierkante meter Hout aan het ziekenhuis moet goed- of afkeuren, heeft de pagina 1.600 leden. Tijdens de raadsvergadering die avond gebruikt Bos namens die 1.600 leden zijn drie minuten inspreektijd om de gemeente te waarschuwen: ‘Onderschat niet wat u te wachten staat aan gedoe en procedures als u vanavond ‘ja’ zegt tegen de toezegging van het college.’

Alleen GroenLinks stemt tegen.

Heeft Alkmaar een deel van het oudste stadspark van Nederland inderdaad, zoals Bos zegt, zomaar weggegeven? Het ziekenhuis wil al sinds de eeuwwisseling vernieuwen. In mijn eerste artikel van [‘FTM Pitch: Noordwest Ziekenhuisgroep versus Alkmaarderhout’](#) [verkende ik de situatie in Alkmaar](#) en in mijn tweede stond ik stil bij [het college van Alkmaar dat viel](#) door de beslissing van het ziekenhuis om naar Heerhugowaard te vertrekken. Ik beschreef in mijn derde artikel hoe de [twee gemeenten daarna vijf jaar vochten](#) om het ziekenhuis. Heerhugowaard was zelfs bereid om haar gemeentegrens te verleggen zodat baby’s die in het nieuwe ziekenhuis geboren zouden worden, Alkmaarder zouden zijn. Maar Alkmaar won. Het kostte Heerhugowaard 5,5 miljoen euro, waarvan het ziekenhuis in 2018 minder dan de helft terugbetaalde. ‘De megalomane plannen in Heerhugowaard waren gedoemd te mislukken,’ vertelt Henk Adriaanse, destijds voorzitter van de Alkmaarse CDA-fractie en groot voorvechter van het behoud van het ziekenhuis in Alkmaar.

In dit vierde artikel ga ik op zoek naar de oorzaak van de mislukking en de prijs die ervoor is betaald.

Geheimhouding

Het bestuur is er om te besturen en volksvertegenwoordigers dienen het bestuur te controleren. Sinds de invoering van de Wet dualisering gemeentebestuur in 2002 geldt dat ook op gemeentelijk niveau: het college van burgemeester en wethouders bestuurt de gemeente en gemeenteraadsleden dienen het college te controleren. Bij het uitvoeren van deze controlerende taak zijn raadsleden afhankelijk van de informatie die ze van het college ontvangen. Vandaar dat het college, onder andere, verplicht is om de gemeenteraad ‘alle inlichtingen te verschaffen die de raad voor de uitoefening’ van deze controle nodig heeft. Dit is de ‘actieve informatieplicht’ van het college. In een aantal gevallen, zoals bij besluiten tot privaatrechtelijke rechtshandelingen met ‘ingrijpende gevolgen voor de gemeente’, waaronder de verkoop van een stuk eeuwenoud stadspark aan een ziekenhuis, mag het college geen besluiten nemen totdat de gemeenteraad ‘in de gelegenheid is gesteld zijn wensen en bedenkingen ter kennis van het college te brengen’.

‘Passieve informatieplicht’ houdt in dat het college de informatie verstrekt die de gemeenteraad of een individueel raadslid aan het college vraagt. Dat kan zowel mondeling, tijdens commissie- of raadsvergaderingen, als schriftelijk.

In de praktijk kan het voor het college ondanks de verplichting om informatie te verstrekken en openheid van zaken te geven, noodzakelijk zijn om sommige (delen van) besluitvormingsprocessen geheim te verklaren, al dan niet tijdelijk. Het college kan dan besluiten om ‘achter gesloten deuren’

te vergaderen en de documenten die besproken worden geheim te verklaren. Om deze geheimhouding op te kunnen leggen, zijn er in de Gemeentewet ook hier een aantal zaken verplicht gesteld, waaronder:

1. Het belang op grond waarvan de geheimhouding wordt opgelegd, moet expliciet worden genoemd én is beperkt tot de belangen opgesomd in artikel 10 van de Wet openbaarheid van bestuur. Het college heeft daarin dus niet alle vrijheid.
2. De geheimhouding vervalt als de gemeenteraad deze beslissing van het college niet in de eerstvolgende raadsvergadering bekrachtigt.

Bij de besluitvorming over de vernieuwbouwplannen van het ziekenhuis in de Alkmaarderhout zijn de afspraken tussen het college en het ziekenhuis vastgelegd in een vaststellingsovereenkomst, die op vrijdag 8 juli 2016 door burgemeester van Alkmaar Piet Bruinooge namens het college is ondertekend. Het geheimhoudingsbesluit is op 13 september 2016 door het college zijn genomen. De belangen die het college heeft aangedragen voor de geheimhouding zijn: economische of financiële belangen van de gemeente en onevenredige bevoordeling of benadeling van het ziekenhuis. 'Het college heeft met het ziekenhuis afgesproken de Vaststellingsovereenkomst vertrouwelijk te houden maar wel, onder oplegging van geheimhouding, aan de raad ter inzage te geven,' staat er in het geheimhoudingsbesluit. Mag het college inderdaad zulke afspraken over vertrouwelijkheid en inzage door de gemeenteraad met het ziekenhuis maken? En had informatie over het besluitvormingsproces niet al veel eerder en proactief door het college moeten worden verschaft?

De [eerstvolgende gemeenteraadsvergadering](#) na het zomerreces was op 15 september 2016 en moest wegens tijdgebrek worden voortgezet op 26 september 2016. 'Een simpel ja of nee, geen discussies over de inhoud,' zo opende Bruinooge dit agendapunt. Voorzitter van de PvdA-fractie Paul Verbruggen gaf aan dat hij niet inzag waarom geheimhouding nodig was en meende dat geheimhouding een goede discussie over de inhoud in de weg staat. Maar coalitiepartijen CDA, Onafhankelijke Partij Alkmaar (OPA), VVD en een aantal leden van D66 stemden voor. Met 16 stemmen tegen en 18 voor werd de geheimhouding een feit.

De geheimhouding werd pas weer opgeheven op 30 maart 2017 door het verzoek Wet openbaarheid van bestuur van Red de Hout.

De vraag blijft of het geheimhoudingsbesluit van het college voldoende is gecontroleerd door de gemeenteraad.

Bouwplannen afstoffen

Het fusiejaar 2008 was in menig opzicht cruciaal voor het Medisch Centrum Alkmaar (MCA). Bouwplannen voor uitbreiding in de Hout had het ziekenhuis al sinds 2000. Door te versmelten met het Gemini Ziekenhuis in Den Helder kwam het aantal ziekenhuismedewerkers boven de vierduizend, omvatte het zorggebied meer dan 335.000 inwoners en bood het ziekenhuis voor topklinische zorg specialismen aan voor de gehele regio Noord-Holland-Noord, zo'n 1.125.000 inwoners. Tijd om de bouwplannen af te stoffen en aan te passen aan deze nieuwe realiteit.

Bovendien constateerde de Inspectie voor de Gezondheidszorg in het fusiejaar 'tekortkomingen aan de operatiekamers'. Volgens neurochirurg Wee Fu Tan, van 1999 tot en met 2017 werkzaam bij het

MCA, waren de gebreken al veel langer bekend: ‘Er was onderzoek gedaan naar de leidingen, het materiaal bleek niet goed. De rioolleidingen stonden op knappen.’

Tan werd gevraagd om zich, samen met andere medisch specialisten, te buigen over plannen voor nieuwe operatiekamers. ‘De raad van bestuur dacht dat we zouden aanwijzen waar de zeepautomaten moesten hangen. Maar wij zagen meteen dat het dak uit de jaren ’70 boven de operatiekamers simpelweg niet gemaakt is om luchtverversingsapparatuur te dragen die aan de moderne eisen voldoet. OK’s hebben daarnaast door het toenemende aantal kijkoperaties en interventieradiologie veel meer apparatuur en dus meer oppervlak nodig dan vroeger. Hier had het ziekenhuisbestuur duidelijk niet over nagedacht.’

Nico Pereboom, in die tijd lid van de raad van toezicht, beaamt dat: ‘Het bestuur had geen idee wat er in het ziekenhuis speelde. Bestuursvoorzitter Hans Kedzierski stond op z’n zachtst gezegd op gespannen voet met de medisch specialisten. De fusie kostte klauwen met geld, terwijl de OK’s dringend aan vernieuwing toe waren. Daar waren sommige medisch specialisten helemaal niet blij mee.’

In 2009 vertrok Kedzierski en werd [opgevolgd](#) door interim-bestuurder Frits van den Broek. ‘Van den Broek kwam, plotseling, met het idee om op een weiland in Heerhugowaard een gloednieuw superziekenhuis te bouwen.’ Pereboom kan zich zijn verbazing nog goed herinneren: ‘Er lag al een redelijk uitgewerkt plan voor verbouwing en nieuwbouw in de Alkmaarderhout klaar. Het ziekenhuis was nog in onderhandeling met de gemeente Alkmaar. Bovendien wees alles erop dat ziekenhuizen in de toekomst juist kleiner moesten worden, niet groter. Het plan in Heerhugowaard was financieel volstrekt onhaalbaar.’

Kaken stijf op elkaar

Kort na Kedzierski vertrok een tweede bestuurslid. Toen Van den Broek koud een half jaar interim-voorzitter was, [vertrok](#) nummer drie. Het ziekenhuis hield zijn kaken stijf op elkaar over de precieze toedracht van deze [bestuurscrisis](#). ‘Intussen was Van den Broek het enige bestuurslid,’ zegt Pereboom. ‘We praatten als raad van toezicht met hem over het plan in Heerhugowaard. Het gesprek ging over de bouwplannen, niet over de patiënt. Maar niemand van de raad van toezicht verzette zich daartegen.’ Pereboom was diep teleurgesteld en vertrok uit de raad. ‘Ze zaten er gewoon te zitten in plaats van toezicht te houden.’

Op 16 augustus 2010 nam Harry Luik het voorzitterschap van Van den Broek over, die toen al bijna een jaar alleen aan het roer stond. Luik had eerder als bestuursvoorzitter van het Kennemer Gasthuis in Haarlem de verantwoordelijkheid over een ['groot nieuwbouw- en renovatietraject'](#) gehad. Hij was dus de aangewezen man om de bouwplannen verder uit te werken. Bovendien moest er schot komen in de fusieplannen, die al twee jaar op een laag pitje stonden. Pereboom: ‘Terwijl Alkmaar nog haar best deed om het ziekenhuis binnen de gemeentegrenzen te houden, kreeg Luik van zijn voorganger de opdracht om in dat weiland in Heerhugowaard een state of the art ziekenhuis te bouwen. Dat sprak Luik, met zijn achtergrond en enthousiasme, natuurlijk wel aan.’

Op 3 maart 2011 kwam het nieuws naar buiten: het ziekenhuis verkaste naar Heerhugowaard. In 2015 zou daar op twintig hectare weiland een Regionaal Topklinisch Interventie Centrum (RTIC) van 55.000 vierkante meter staan. ‘In een latere fase’ kwam er een Regionaal Topklinisch Diagnostisch Behandelcentrum (RTDB) bij waar de poliklinieken, radiotherapie en nucleaire geneeskunde uit Alkmaar zich konden vestigen. ‘Het MCA bouwt hét ziekenhuis van de toekomst.’

Geplande opleverdatum: 2015' stond er op de borden langs het bouwterrein. De kosten, inclusief de bouwplannen voor het ziekenhuis in Den Helder: 300 miljoen euro.

Deze beslissing was voor coalitiepartijen CDA en VVD in Alkmaar reden om een motie van wantrouwen in te dienen: de PvdA blokkeerde sinds 2004 alle plannen in de Hout en andere mogelijkheden binnen de gemeentegrens van Alkmaar. Gesteund door oppositiepartijen SP, Trots en de nieuwe, lokale Onafhankelijke Partij Alkmaar (OPA) bracht de motie het [college ten val](#). Twee weken later al presenteerde de nieuwe coalitie van CDA, VVD, SP, Trots en OPA hun coalitieakkoord 'Een nieuwe lente, een nieuw geluid', met daarin de toezegging dat de Alkmaarderhout beschikbaar bleef 'als terugvaloptie' voor het ziekenhuis. PvdA-fractie leider Paul Verbruggen [zei](#) over het coalitieakkoord: 'Het bekt lekker, maar heeft geen diepgang.' Voor het eerst in 64 jaar zat de PvdA, die zich samen met GroenLinks tegen uitbreiding in de Hout had verzet, niet meer in het college. Beide partijen moesten lijdzaam toezien hoe OPA, die voor het eerst in het college zat, de leiding nam.

Alkmaar laat niet los

Zoals het nieuwe college voorspelde, vertoonden de plannen voor het RTIC in oktober 2011 al de eerste barsten. Een consortium van ontwerpers en consultants, ingeschakeld door het ziekenhuis, concludeerde dat de financiële onderbouwing miste en dat het RTIC kleiner moest. Nog een tegenvaller: op de grond van het ziekenhuis in de Alkmaarderhout had de gemeente het recht van eerste koop, waardoor het ziekenhuis de vrijkomende grond bij verhuizing naar Heerhugowaard niet aan de hoogste bieder kon verkopen. Adriaanse, toen voorzitter van de CDA-fractie in Alkmaar: 'Wij waren niet van plan van dat recht af te zien. De gemeente had al een flink aantal garanties voor leningen aan het ziekenhuis uitstaan.' Bovendien had de grond een maatschappelijke bestemming en dat levert een stuk minder op dan een bestemming die de bouw van luxe appartementen toelaat. 'Loek Winter timmerde in die tijd flink aan de weg en had net een pijncentrum in Alkmaar geopend. Zorgondernemer Winter zou wel raad weten met die vrijgekomen grond. Dat zat het ziekenhuis vast niet lekker.

Voor Alkmaar waren de twijfels over de plannen in Heerhugowaard reden om in mei 2012 toestemming te geven de 'terugvaloptie', zoals aangekondigd in het coalitieakkoord, te onderzoeken. De PvdA stemde tegen: 'Het MCA heeft een keuze gemaakt en met die keuze kan de raad van Alkmaar wel of niet blij zijn. Verder kan men niks,' aldus Verbruggen. Maar het onderzoek kwam er en in het rapport 'MCA in de Hout, plan B: onderzoek naar een compact, topklinisch en toekomstgericht ziekenhuis in de Alkmaarderhout' werd een deel van de Hout ('maximaal 3.000 vierkante meter') 'ingezet' voor het ziekenhuis. Ook zag het college mogelijkheden voor een gemeentelijke garantstelling aan het ziekenhuis, medefinanciering van een parkeervoorziening waarbij de Alkmaarderhout 'benut' kon worden en de ontwikkeling van commercieel vastgoed op eigen terrein. Het nieuwe college ging duidelijk een stuk verder dan volgens het oude college mogelijk was.

In oktober 2012 werd de terugvaloptie, inclusief een eerste schetsontwerp, door de gemeenteraad goedgekeurd. De PvdA stemde tegen, dit keer gesteund door GroenLinks en D66. Uit een e-mail van Luik voorafgaand aan de raadsvergadering was gebleken dat de raad van bestuur niet geïnteresseerd was in de terugvaloptie. Bovendien kan raad noch college voor bedrijven beslissen waar ze zich moeten vestigen, ook niet als dat bedrijf een ziekenhuis is. Maar in december 2012 kondigde Luik aan dat een deel van het ziekenhuis, waaronder de poliklinieken, toch in Alkmaar

zou blijven. Hierdoor moesten medisch specialisten zorg leveren op drie locaties – in Den Helder, Heerhugowaard en Alkmaar.

Medische staf bemoeit zich met nieuwbouw

In februari 2012 had Adriaanse in een open brief aan bestuursvoorzitter Luik al gewaarschuwd voor de ‘megalomane’ plannen in Heerhugowaard: ‘Het investeringsplan voor de locatie Heerhugowaard is een te groot risico voor het voortbestaan van het MCA en brengt de werkgelegenheid van 3.500 medewerkers in gevaar.’

De medisch specialisten uit Den Helder, die hun twijfels hadden over de fusieplannen, vroegen eind 2012 financieel-econoom Dick van der Laan om advies. Van der Laan had veel fusie-ervaring opgedaan als bestuurslid bij SNS en als bestuursvoorzitter bij Arbo Unie. Zijn analyse was, zoals de medisch specialisten al vermoedden, ronduit zorgwekkend: de focus op de nieuwbouwplannen als fusiedoelstelling was zonder duidelijkheid over de integratie van beide ziekenhuizen verkeerd en ‘onder de huidige financiële verhoudingen onverantwoord en onhaalbaar’. Hij adviseerde de nieuwbouwplannen op te schorten, de voorbereidingen te staken en de bestaande onderhoudsplannen opnieuw te bekijken. In januari 2013 deelde hij deze conclusie met de medische staf, de raad van bestuur en de raad van toezicht van het ziekenhuis.

Uit interne documenten in bezit van Follow the Money blijkt dat in maart 2013 het stafbestuur van het ziekenhuis vervolgens nadrukkelijk bij de raad van bestuur aan de bel trok en meerdere zorgen kenbaar maakte, waarvan de belangrijkste: ‘Aanhoudende bezorgdheid over de financiële haalbaarheid van de nieuwbouw, de aannames in de businesscase en de aantasting van de STZ-zorg.’ Eerst de interne processen, de ICT en de financiën op orde; dan pas praten over nieuwbouw, was het dringende advies aan de raad van bestuur. Toch ging de ontwikkeling van het bestemmingsplan voor het RTIC verder. Wel werden er in Alkmaar alvast vier ‘semi-permanente’ operatiekamers geplaatst, op palen tussen de gebouwen in, om de hoogste nood te lenigen.

Eind 2013 had de raad van bestuur het ‘Definitieve concept Basecase MCA Gemini Groep’ af. De medische staf waarschuwde na het zien van de businesscase bestuursvoorzitter Luik nogmaals expliciet, blijkt uit interne documenten: ‘Onlangs ontvingen wij van u de concept businesscase nieuwbouw MCA. Hieruit blijkt dat het in de verwachting ligt dat dit najaar de definitieve businesscase nieuwbouw MCA ter financiering aan de banken zal worden voorgelegd. Op dat moment zal ook de vraag aan de orde komen in hoeverre de medische staf de businesscase en het plan van aanpak onderschrijft.’ En de medische staf onderschreef de nieuwbouwplannen niet, om dezelfde redenen als ze een jaar eerder al hadden aangegeven. De businesscase werd in mei 2014, inclusief een uitgebreider advies van Van der Laan, door de raad van bestuur voorgelegd aan het TNO. Uit interne documenten blijkt dat het onderzoeksinstituut, net als Van der Laan en de medische staf, erg kritisch was over de plannen van het ziekenhuis.

Ambulance-afrit ligt er al

Het ziekenhuis voerde in 2012 gesprekken met ‘twee consortia van banken’ over de bouwplannen in Heerhugowaard, met het ‘streven’ begin 2013 de financiering rond te hebben. 2013 begon met een heel andere boodschap. Vanaf januari 2013 tot en met maart 2014 volgde het ene na het andere negatieve advies over de bouwplannen, blijkt uit documenten in handen van Follow the Money. Die

tegenwind kwam zowel van de medisch specialisten als van externe adviseurs, waaronder TNO. De raad van bestuur van het ziekenhuis negeerde hun boodschap stelselmatig.

In 2015, het jaar dat het nieuwe, state of the art RTIC zijn deuren had moeten openen, was de financiering nog steeds niet rond. Naar het weiland in Heerhugowaard lag inmiddels de ambulance-afrit al gereed, maar er was nog geen steen gelegd. Neurochirurg Tan: 'Ik heb me er altijd over verbaasd dat de raad van bestuur een groep architecten en ontwerpers al zo'n lange tijd tekeningen liet maken, tot op het niveau dat een binnenhuisarchitect presentaties komt geven over de kleuren van de muren, als je de financiën nog niet rond hebt.

Op 12 oktober 2015 ging niet Luik, maar econoom Joop Hendriks, sinds maart lid van de raad van bestuur, naar het maandelijks overleg met Heerhugowaard. Hij had een onaangename mededeling: er werd een periode van 'herbezinning' ingelast omdat er 'een afwijzend advies' van de medische staf was ontvangen. De financiering bleek een probleem, onder andere omdat daarbij de steun van de medische staf belangrijk was, lichtte Hendriks toe. Eind december, oorspronkelijk de deadline voor oplevering van het RTIC in Heerhugowaard, werd de knoop doorgehakt.

Luik verdween van het toneel, al bleef hij officieel nog tot 15 augustus 2016 betrokken als adviseur van het ziekenhuis. Tan: 'We graptten dat het goed was dat Luik als adviseur aanbleef. Zo wisten we wat we níet moesten doen.'

In april 2016 werd Hendriks officieel bestuursvoorzitter. Het duurde tot juli 2016 voordat het ziekenhuis, inmiddels omgedoopt tot de Noordwest Ziekenhuisgroep, besloot om de plannen voor de bouw van het RTIC in Heerhugowaard helemaal af te blazen. 'De bouwplannen in Heerhugowaard zijn financieel niet haalbaar. Vernieuwbouw in de Alkmaarderhout is de enige begaanbare weg, omdat grondige verbouwing op de huidige plek in de Hout ongeveer de helft kost,' [vertelde](#) de nieuwe bestuursvoorzitter Hendriks op de persconferentie. Hoeveel was er aan de plannen in Heerhugowaard uitgegeven? 'Twintig miljoen euro maar daarvan kan een deel mee naar Alkmaar,' antwoordde Hendriks. 'Het goede aan de vertraging is dat er nu meer draagvlak is.'

Nadat Hendriks in de zomer van 2016 de nieuwe plannen van het ziekenhuis bekend maakte, deed een nieuw lid van de raad van bestuur zijn intrede: Jurgen Sernee, al sinds 2011 werkzaam bij het ziekenhuis. Hij kreeg de nieuwe portefeuille Noordwest Vernieuwt, met daarin onder andere de vernieuwbouwplannen, onder zich. Vanwege de 'complexiteit van de bouwopgave en financiering daarvan plus de risico's die dit traject met zich meebrengt' nam de raad van toezicht bovendien een 'onafhankelijke, externe adviseur' in de arm.

En dan het geld nog...

In 2011 tot en met 2015 zocht het ziekenhuis voor de bouwplannen in Alkmaar, Heerhugowaard en Den Helder 300 miljoen euro langlopende financiering, op te nemen in vijf jaar, van 60 miljoen euro per jaar. Dat is niet gelukt. In het jaarverslag van 2017 geeft het ziekenhuis aan dat het totaal aan investeringen voor de komende vijf jaar 'ruim 300 miljoen' bedraagt, wederom ongeveer 60 miljoen euro per jaar.

In de jaarrekeningen van de laatste drie jaar (2015-2017) valt op dat het ziekenhuis te maken heeft met stijgende personeelskosten (+ 6,76 %), stijgende honorariumkosten van vrijgevestigde medisch specialisten (+14,2 %) en vooral met een flinke daling van kasstroom uit bedrijfsoperaties (-45,5 %). Dit alles ondanks een management-reorganisatie, het uitbesteden van een aantal bedrijfsoperaties en het bezuinigingsprogramma 'Marsroute' waarbij onder andere 143

werknemers het ziekenhuis hebben verlaten. Bovendien heeft het ziekenhuis veel schulden, van nog net geen 200 miljoen euro.

In 2015-2017 had het ziekenhuis gemiddeld 20 miljoen euro per jaar aan investeringsruimte. Het moet dus 40 miljoen euro per jaar aan extra, externe financiering aantrekken voor de beoogde 60 miljoen euro aan investeringen per jaar. Dat is 200 miljoen euro voor de komende vijf jaar. Bij een langetermijnrente van 5 procent voor twintig jaar vast (in het beste geval van laagrisico-investeringen) is dat 10 miljoen euro aan rente en 10 miljoen euro aan aflossing per jaar, dus in totaal twintig jaar lang 20 miljoen euro per jaar aan extra lasten.

Gezien de stijgende kosten en dalende kasstroom is het begrijpelijk dat de financiering van 300 miljoen euro voor investeringen de komende vijf jaar bovenop de bestaande schulden een uitdaging is. De kostenstructuur van het ziekenhuis is bovendien niet erg flexibel: de grootste kostenpost voor het ziekenhuis zijn namelijk de personeelskosten (medewerkers en de maatschap van medisch specialisten van het ziekenhuis 'Medisch Specialisten Noord West'). Aan de omzetskant is eveneens weinig speelruimte: in 2016 is met VGZ, de grootste zorgverzekeraar in de kop van Noord-Holland, een meerjarencontract afgesproken voor drie jaar. Het voordeel daarvan is dat het ziekenhuis zekerheid over de opbrengsten heeft. Het nadeel is dat het ziekenhuis moet krimpen in plaats van groeien. Dit zal vanaf 2020 niet anders zijn, aangezien het landelijk akkoord uitgaat van een groei van nul procent.

Monumentale bomen in een donker stuk

Als op 6 oktober 2016 de gemeenteraad in Alkmaar de toezegging van het college om 8.000 vierkante meter Alkmaarderhout – 5000 méér dan de 3.000 vierkante meter uit de terugvaloptie in 2012 – ter beschikking te stellen voor de vernieuwbouwplannen goedkeurt, stijgt het aantal leden van de Facebookpagina Red de Hout naar meer dan vierduizend. Bos besluit daarop een gelijknamige stichting op te richten, zodat de Facebookgroep sterker staat bij eventuele juridische stappen. Begin 2017 wordt door een verzoek Wet openbaarheid van bestuur van Red de Hout de geheime vaststellingsovereenkomst openbaar gemaakt en [blijkt](#) dat het ziekenhuis nog eens 3500 vierkante meter van de Hout mag kappen voor – tijdelijke – parkeerplekken.

Red de Hout komt begin 2017 in een klankbordgroep om mee te denken over het bestemmingsplan. Het eerste en voornaamste dat Red de Hout tijdens de klankbordgroepvergaderingen ter sprake brengt, zijn de vleermuizen. 'Dat het ziekenhuis van de gemeente een stuk van de Hout krijgt, wil niet zeggen dat het ziekenhuis ermee kan doen wat het wil. In de klankbordgroep werd meteen over de bouwplannen gepraat, want de tekeningen uit Heerhugowaard lagen al klaar. Maar de vleermuis is het best beschermde zoogdier van Europa. Dat komt door het belang van vleermuizen voor de biodiversiteit. Daar kom je niet met een paar onderlinge afspraken onderuit,' verklaart Bos. 'In de Hout leven zes verschillende soorten vleermuizen. Zij wonen in de oudste bomen en het liefst in het donkerste stuk van de Hout. Dat is het ecologische hart van de Alkmaarderhout, precies het stuk dat het ziekenhuis wil gebruiken.' Bos verzucht: 'Voorstanders van de bouwplannen zeggen dat het maar een klein stukje van het bos is en de schade dus wel meevalt. Maar die vlieger gaat hier niet op: je hart is ook maar een klein deel van je lichaam. Haal je dat weg, dan ga je dood.'

De leden van de klankbordgroep vragen voormalig architect van het ziekenhuis Erik Koopmans om te kijken of er een ontwerp mogelijk is waarbij geen boom gekapt hoeft te worden: de zogeheten nulprocent-variant. De klankbordgroep legt deze variant voor aan het ziekenhuis, maar dat geeft

‘met plussen en minnen’ aan dat er te veel nadelen aan kleven vergeleken met de plannen die op tafel liggen. De klankbordgroep reageert teleurgesteld over het gebrek aan onderbouwing en schrijft een [brandbrief](#): ‘In de laatste versie van de plannen staat onder meer dat er 101 bomen verdwijnen, waaronder 35 monumentale bomen. Waarom dat nodig is en hoe tot dat aantal is gekomen, is de leden van de klankbordgroep niet helder. Na een jaar overleggen praat het ziekenhuis nog steeds over ideeën, vage schetsjes en vergezichten.’ De groep wil uitstel van de vaststelling van het bestemmingsplan. Maar het bestemmingsplan is juist hard nodig om de bouwplannen te kunnen uitwerken, reageert bestuurslid Sernee.

#Treetoo

Op donderdagavond 14 december 2017 verzamelt Red de Hout zich op het Canadaplein in Alkmaar, bewapend met sjaals, mutsen en een gloednieuw spandoek van acht meter – ‘Een 0-variant, voor zorg met verstand’ en ‘#Treetoo’.

Schrijver, cabaretier en vogelaar Hans Dorrestijn heeft zojuist in theater De Vest een persconferentie gehouden op uitnodiging van Red de Hout, initiatiefnemer van deze mars tegen de vaststelling van het bestemmingsplan voor de Noordwest Ziekenhuisgroep in de Alkmaarderhout. Dorrestijn maakt zich kwaad over de gemeenteraad van Alkmaar, als deze toestaat dat er weer een stuk onvervangbare natuur plaats moet maken voor beton. ‘De natuur is al verpletterend verslagen.’

Vanaf het Canadaplein is het vier minuten lopen naar het stadhuis aan de Langestraat, waar de gemeenteraad die avond in de raadszaal zal stemmen: het ziekenhuis wordt zo’n 20 procent kleiner maar voor de bouwplannen mag het 5.100 nieuwe vierkante meter – dit keer dus 2.900 vierkante meter minder dan de 8.000 vierkante meter uit de vaststellingsovereenkomst – Hout ‘benutten’ voor de bouw van het nieuwe ziekenhuis. Enkele bezorgde inwoners van Alkmaar sluiten aan. Om stipt 18.45 uur loopt Bos met ruim vijftig mannen en vrouwen naar hun stadhuis, het gloednieuwe spandoek hoog boven de hoofden. Het mag niet mee het stadhuis in.

Als de raadsvergadering begint, maakt Bos wederom gebruik van zijn drie minuten spreektijd, meteen na bestuurder Sernee, die de raad verzekert dat deze avond voor het ziekenhuis een ‘zeer belangrijke’ avond is. Bos beklagt zich over het gebrek aan inspraak. Zijn stem trilt van frustratie. ‘Het grootste bouwproject ooit in onze kaasstad en in bovendien het meest kwetsbare stuk van de Hout.’ Het bestemmingsplan moet volgens de afspraken met het ziekenhuis vóór 1 februari 2018 worden goedgekeurd. Dat lukt: alleen de vier raadsleden van GroenLinks stemmen tegen: een flinke nederlaag voor de actiegroep. Maar die legt zich er niet bij neer. Red de Hout gaat tegen het bestemmingsplan in beroep bij de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State. Die zal controleren of de gemeente bij de totstandkoming van het bestemmingsplan alle belangen voldoende heeft gewogen.

Honkvaste grootoorvleermuizen

Op een even zo koude dag in januari 2019, na een jaar lang vooronderzoek door de Afdeling, is dan eindelijk de zitting in ‘het witte paleis’ van de Raad van State in Den Haag. Klokslag tien uur nemen drie leden van de Raad en de griffier plaats op het podium. Onder het publiek bevinden zich ambtenaren, managers van het ziekenhuis, leden van de belangengroepen en enkele belangstellenden. Vooraan zitten de afgevaardigden; zowel de gemeente als het ziekenhuis heeft een advocaat meegenomen. De partijen mogen vandaag alleen nieuwe punten aandragen.

‘Gebouwbewonende’ en ‘boombewonende’ gewone grootoorvleermuizen maken nauwelijks gebruik van elkaars woonplaatsen, stelt Red de Hout op basis van recent onderzoek. Er wordt gelachen als een van de Raadsleden daarop bekent dat hij ‘elke zitting wel iets leert’. ‘Omdat boombewonende gewone grootoorvleermuizen alleen kunnen wonen op de plek waar ze geboren zijn, zullen ze geen gebruik maken van de vleermuiskasten die het ziekenhuis aan de buitenkant van zijn muren heeft opgehangen,’ probeert Red de Hout uit te leggen. ‘Als daar in het bestemmingsplan geen rekening mee wordt gehouden...’

‘...dan zitten we hier weer,’ maakt het Raadslid af. Red de Hout kan namelijk tegen de omgevingsvergunning wederom in beroep bij de Raad van State. Daarna, weet Red de Hout maar al te goed, kan ze zelfs nog doorstomen naar het Hof van Justitie van de Europese Unie, omdat de vleermuis door Europese regelgeving beschermd wordt.

De andere recente ontwikkeling die Red de Hout aanvoert, is de [staatssteundiscussie](#) die is ontstaan door vragen in de Alkmaarse gemeenteraad. Red de Hout keerde haar spaarpot om en vroeg landsadvocaat mr. Allard Knook, gespecialiseerd in staatssteun- en Europees recht, de vaststellingsovereenkomst te bekijken. Knook concludeerde dat de steun van het college bij de bouwplannen van het ziekenhuis inderdaad te ver is gegaan. Het college zou het ziekenhuis steunen door de kosten voor ontsluiting van het nieuwe ziekenhuis op zich te nemen, 60 miljoen euro garantie toe te zeggen én de 8.000 vierkante meter van de Hout zonder voorafgaande taxatie te verkopen.

Bos speelde deze conclusie, aanvankelijk in het geheim, door aan de ChristenUnie (CU) en de Partij voor de Dieren (PvdD), ‘de twee nieuwe partijen’ in de Alkmaarse gemeenteraad na de gemeenteraadsverkiezingen in 2018 en ‘dus niet besmet met de toezeggingen van de gemeente,’ volgens Bos. Het college won naar aanleiding van de [vragen](#) van de CU en de PvdD advies in bij advocatenkantoor Loyens & Loeff en concludeerde nogmaals dat er géén sprake is van ongeoorloofde staatssteun. ‘Een discussie tussen twee advocatenkantoren,’ concludeert de Afdeling op haar beurt tijdens de zitting na dit alles te hebben aangehoord. De gemeente voegt toe dat bovendien ‘niet in redelijkheid te voorzien was dat het bestemmingsplan financieel niet uitvoerbaar is zonder de steun’. De Raadsleden antwoorden dat de gemeente haar verweer nader mag toelichten als de staatssteundiscussie inderdaad bij de afwegingen van de Afdeling zal worden betrokken. Zo niet, dan doet de Afdeling uiterlijk woensdag 20 februari 2019 uitspraak.

Een goede, rustige buur

Volgens Red de Hout is het bestemmingsplan onuitvoerbaar: de vleermuizen zijn in gevaar en worden door Europese regelgeving beschermd. De Europese Commissie kan bovendien de steun van de gemeente Alkmaar als ongeoorloofd aanmerken. In dat geval moet het ziekenhuis de ongeoorloofde steun terugbetalen. De vraag is of het ziekenhuis dat kan dragen.

‘Keer op keer krijgen wij als tegenstanders van de plannen te horen dat we het ziekenhuis niet willen of dat we tegen vernieuwing van het ziekenhuis zijn,’ zegt Bos. ‘Niks is minder waar: het ziekenhuis is een erg goede, rustige buur voor de Hout. We zijn ook niet tegen het ziekenhuis, maar vóór het behoud van dit zeldzame, kwetsbare stuk groen. Wel zijn we tegen perverse prikkels die ons uiteindelijk allemaal mee de ellende in sleuren.’ Uit [recent onderzoek](#) van accountancykantoor PricewaterhouseCoopers, in opdracht van de gemeente, blijkt dat twijfels over de plannen van het ziekenhuis, na al die jaren, nog steeds terecht zijn. Door de toegezegde garantstelling van Alkmaar

loopt ook de gemeente risico als het ziekenhuis haar betaalverplichtingen niet kan voldoen. Een te rooskleurige voorstelling van zaken bij zowel het ziekenhuis als de gemeente Alkmaar kan dan weleens somber uitpakken. En niet alleen voor de vleermuizen en monumentale bomen in de Hout.

Voor deze reconstructie heb ik verschillende (oud-)medewerkers van de Noordwest Ziekenhuisgroep gesproken die anoniem willen blijven. Zij gaven aan belang te hechten aan een feitelijk juiste weergave van de afgelopen jaren om daar in de toekomst van te kunnen leren. De namen zijn bekend bij de redactie. De Noordwest Ziekenhuisgroep en de gemeente Alkmaar 'voelen niet de behoefte om inhoudelijk te reageren'. Al mijn artikelen over het Alkmaarse ziekenhuis en het stadspark vind je [hier](#).

Na de uitspraak van de Raad van State organiseert Follow the Money een debat in Alkmaar over deze slepende zaak. Volg mij en je krijgt tegen die tijd een seintje.